

Kansainvälisten suhteiden tutkimuksen seura perustettiin 1.10.1993. Sen tarkoituksena on edistää kansainvälisten suhteiden sekä ulko- ja maailmanpolitiikan tutkimusta ja harrastusta Suomessa. Seuran toiminta-ajatuksena on monitieteisyys. Seura järjestää esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia ja pyrkii harjoittamaan julkaisutoimintaa eri muodoissa.

Seuran johtokunnan valitsee syysvuosikokous. Toimintavuonna 2015 puheenjohtajana toimii Leena Malkki, varapuheenjohtajana Mikael Wigell ja sihteerinä Ohto Rintala. Muut jäsenet ovat Tuomas Forsberg, Minna Jokela, Antti Kaski, Tommi Koivula, Leena Kotilainen, Annina Kärkkäinen, Aini Linjakumpu, Juha Martelius, Ville Sinkkonen, Hanna Smith, Henri Vogt ja Juha Vuori.

Seuran jäsenmaksu toimintavuonna 2015 on 18 euroa; perustutkinto-opiskelijoilta 9 euroa. Yhdistyksiltä ja seuroilta jäsenmaksu on 16 senttiä/jäsen (vähintään 56 euroa). Kannatusjäseniksi voivat liittyä sellaiset yhteisöt, jotka haluavat tukea seuran toimintaa. Jäseneksi voi liittyä maksamalla jäsenmaksun KATSEen tilille Danske Bank FI74 8000 1570 2405 73. Viestiksi mukaan osoite ja sähköpostiosoite, niin jäsenkirje ja muu posti löytävät perille.

Osoite:
Kansainvälisten suhteiden tutkimuksen seura
c/o Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos
Snellmaninkatu 14 A
00014 Helsingin yliopisto

Puheenjohtaja Leena Malkki
leena.malkki@helsinki.fi

Varapuheenjohtaja Mikael Wigell
mikael.wigell@fiia.fi

Sihteeri Ohto Rintala
ohto.rintala@helsinki.fi

KATSE Jäsenkirje Ulkoasusuunnittelu: Maaret Eskola
Toimitus: Leena Malkki ja Mikael Wigell
Taitto: Leena Malkki
Julkaisija: Kansainvälisten suhteiden tutkimuksen seura

Sisällys

Puheenjohtajan tervehdys <i>Leena Malkki</i>	4
European Security and the Ukraine Crisis: Between Globalisation and Geopolitics <i>Adrian Hyde-Price</i>	5
EU hakee paikkaansa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisena toimijana <i>Tuomas Iso-Markku</i>	9
Myyttien maailmasta politiikan asialistalle: EU sotilaallisen voiman käyttäjänä <i>Tommi Koivula</i>	11
Tieteestä talouskasvuun: Euroopan unionin tiedepolitiikan tarina <i>Veera Mitzner</i>	14

Puheenjohtajan tervehdys

Leena Malkki

KATSE:n kuluneen syksyn päätapahtuma oli osallistuminen Eurooppa-tutkimuksen päivän toteuttamiseen. Päivää järjestävät Helsingin yliopiston Eurooppa-tutkimuksen verkosto ja Eurooppa-tutkimuksen seura, ja KATSE oli nyt ensimmäistä kertaa mukana yhteistyökumppanina. Päivän teemana oli ”Eurooppalaisen rauhan loppu?” Tämä teema näkyy myös jäsenkirjeessä. Tapahtuman pääpuhujana oli prof. Adrian Hyde-Price Göteborgin yliopistosta. Hänen keynote-puheenvuorossa avaa tämän jäsenkirjeen. Myös Tuomas Iso-Markun teksti pohjautuu päivän aikana pidettyyn puheenvuoroon. Turvallisuuden ja Euroopan teemaa jatkaa myös Tommi Koivulan kirjoitus, joka puolestaan juontuu kevätkokouksen yhteydessä pidetystä luennoista.

Jäsenkirjeen päättävässä kirjoituksessa Veera Mitzner avaa Euroopan unionin tiedepolitiikan kehittämistä. EU:n rahoitusinstrumentit ovat varmasti monille tuttuja rahoitushauista. Teksti avaa näiden taustoja sekä tiedepolitiikan taustalla olevia ajatusmalleja tavalla, joka resonoi voimakkaasti myös viime aikoina Suomessa tutkimuksen yhteiskunnallisesta merkityksestä käydyn keskustelun kanssa.

Marraskuun lopussa pidetyn syyskokouksen yhteydessä keskusteltiin Suomen identiteettipolitiikasta. Alustajina toimivat aiheesta viitisentoista vuotta sitten yhdessä Vilho Harlen kanssa kirjan julkaissut Sami Moisio sekä Marja Keränen ja Tuomas Forsberg.

Tammikuussa pidettävän konferenssin valmistelut ovat jatkuneet viime kuukausien ajan vilkkaasti. Tällä hetkellä ilmoittautuneita osallistua on jo enemmän kuin yhdessäkään aiemmassa KATSE-konferenssissa. Ohjelmasta on tulossa hyvin kiinnostava ja monipuolinen. Kiitos jo etukäteen kaikille paperin esittäjille, työryhmän vetäjille ja muuten konferenssin toteuttamisessa mukana olleille!

KATSE on kokenut syksyn aikana myös kasvojen kohotuksen, kun seuran logo ja visuaalinen ilme on uudistunut. Tämä on näkynyt jo jonkin aikaa seuran uusilla kotisivuilla (www.fisa.fi) ja nyt myös jäsenkirjeessä. Uuden ilmeen on tehnyt loistava graafikko Maaret Eskola.

Olethan muuten huomannut, että KATSE on nykyisin myös Facebookissa? Käy tykkäämässä ja pysyt ajan tasalla seuran toiminnasta. Tiedotus sähköpostilistan kautta jatkuu toki myös edelleen entiseen tapaan.

Rauhallista joulun aikaa kaikille ja näkemisiin tammikuussa Hämeenlinnassa!

European Security and the Ukraine Crisis: Between Globalisation and Geopolitics

Adrian Hyde-Price

'Catastrophes', Victor Hugo once wrote, 'have a somber way of sorting things out'. They serve to lay bare the stark realities of power relations that can otherwise remain obscure during more placid times. The Ukraine crisis has been a 'catastrophe' for the European security system in the classical Greek sense of the word, i.e. an 'overturning'. The Maiden demonstrations against the corrupt kleptocracy of President Yanukovich, the illegal Russian annexation of Crimea, and the simmering conflict in eastern Ukraine have overturned the fundamental assumptions upon which the post-Cold War European security order was established – in particular, the assumption that Russia would be a willing partner in a new and more cooperative security system. This talk seeks to situate the Ukraine crisis in the context of the structural dynamics of the European security system, which are being reshaped by two underlying trends: globalisation and geopolitics.

Europe's 'Wake-up call'

British Prime Minister Harold Macmillan once told a journalist that statesmen and women had only one thing to fear: 'events, old boy, events'. The events that began with the Maiden demonstrations in late 2013 and which led to the fall of President Yanukovich, Russia's pioneering use of 'hybrid warfare' for territorial aggrandizement and the shooting down of MH17 over eastern Ukraine, have been a wake-up call and a strategic game-changer for the European security system. NATO Secretary-General Anders Fogh Rasmussen noted in March 2014 that the Ukraine crisis presented 'the gravest threat to European security since the end of the Cold War'.

In terms of Europe's security environment, the Ukraine crisis has not just been a passing storm ('full of sound and fury, signifying nothing', to quote Shakespeare), but full-blown climate change. UN estimates put the number of dead at over 8,000; many more have been wounded, displaced and psychologically damaged. As the NATO Summit Declaration of September 2014 noted, 'Russia's aggressive actions against Ukraine have fundamentally changed our vision of a Europe whole, free, and at peace'.

Europe is now much less secure, and its security environment is altogether less stable, less predictable and more confrontational. The Ukraine crisis has exposed some significant weaknesses in the twin institutional pillars of Europe's post-Cold War security architecture, the EU and NATO, both of which are struggling to adapt to a more challenging external environment. Russia has demonstrated it no longer shares the norms, values and principles it signed up to in the 1990 *Paris Charter for a New Europe*, the 1997 NATO-Russian *Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security* or the 1997 EU-Russian *Partnership and Cooperation Agreement*. Trust between Europe and Russia has been broken, and the relationship is now much more adversarial, competitive and conflictual.

The deterioration in political and diplomatic relations has been accompanied by growing Russian military assertiveness and a series of military incidents between Russia and its western neighbours. In 2014 there were 40 such incidents, a 50% increase on the previous year. These included violations of national airspace, close encounters at sea, simulated attack runs on EU cities and submarine incursions in territorial waters. Russia's increased military activity and more assertive military posture have created a 'new normal' for NATO in the Nordic and Baltic Sea security, reflecting what NATO's Deputy Assistant Secretary General James Appathurai has called the 'Nordic ripples from the rock Russia has thrown in the European pond'.

The Ukraine crisis, however, did not come out of the blue, and should not have come as a complete surprise to EU member states. Tension between Russia and the Euro-Atlantic community has been growing for some time, and security competition has been steadily increasing as Russian power has recovered from its nadir under a dipsomaniacal Yeltsin in the late 1990s. Russian behaviour has shown a degree of consistency in terms of a rejection of a liberal rules-based international system, and push-back against the influence of the EU and NATO in what it regards as its rightful sphere of influence in its 'near abroad'.

Security competition over Ukraine was evident at the time of the 'Orange Revolution' in 2004, and Russia has used its control of much of Europe's gas supply for political coercion in 2006 and 2009. The 2008 Georgian War should have set alarm bells ringing across Europe, but was instead followed by the ill-fated and short-lived 'reset'. Russia has also demonstrated a sophisticated ability to wage cyber-warfare, with attacks on Estonia in 2007 and subsequently on Finland in 2012. Assertiveness in foreign policy, and a greater reliance on the military instrument, has accompanied growing authoritarianism at home. What is new is the element of opportunism and risk-taking President Putin has demonstrated – both in Ukraine, and more recently in Syria.

'There and Back Again'

The Ukraine crisis thus marks the definitive end of the post-cold war 'interregnum': a period of uncertain transition and unfounded hopes that followed the demise of the East-West conflict. A quarter of a century after the fall of the Berlin Wall and the *annus mirabilis* of 1989, dreams of a prosperous and secure Kantian peace order in a Europe 'whole and free', surrounded by friends and admirers, have been replaced by a new 'Age of Anxiety' (the title of W.H. Auden's Pulitzer prize winning poem from 1948). The present conjuncture is – at best – characterised by a 'Cold Peace', if not a new Cold War. Geopolitics has returned in the East, and to Europe's South, established political structures have violently disintegrated as the 'Arab Spring' has turned to winter.

The nature and dimensions of the security challenges facing Europe are now all too evident, even though future developments remain hostage to happenstance and Donald Rumsfeld's 'unknown unknowns' (or what Macmillan called, 'events, old boy, events'). Europe now faces an 'arc of crisis', stretching from the Arctic and the High North, through the Baltic Sea region and Eastern Europe, extending into the Caucasus and the Balkans, and along the southern Mediterranean coast from the Middle East to North Africa and the Maghreb.

Moreover, Europeans are confronting this challenging and complex regional security agenda at a time when they are both grappling with major problems at home, and facing a global system in transition. Europe is experiencing the worst recession since the 1930s, with an on-going crisis in the Eurozone and acute austerity in most EU member states. Defence budgets have been steadily shrinking, and austerity means that sanctions against Russia have had adverse economic consequences for a number of EU countries. In addition, the migration crisis is creating new fissures within the EU and threatening the integrity of the Schengen area. Austerity and migration is also fuelling the rise of populist and anti-establishment parties across Europe, from the French National Front and the Swedish Democrats, to Syriza in Greece.

As Europe grapples with its domestic sea of troubles, the world around it is changing. A process of power transition is underway, as the economic clout and diplomatic influence of the West wanes, and that of the BRICS – particularly to China – wax. The shifting global balance of power has many implications for Europe, the two are particularly important: the weakening the established institutions of global governance, and the U.S. 'pivot to Asia'. As the U.S. shifts its geostrategic attention and military capabilities from Europe to East Asia, Europeans will have to take up more of the burden of managing their regional security problems. And this at a time of weakening EU cohesion, rising security competition with Russia and acute economic austerity.

The Ukraine crisis thus signals the end of aspirations to create an inclusive pan-European cooperative security order with Russia, based on multilateralism, the rule of law and institutionalised cooperation with the Euro-Atlantic community. As the shrunken heir of the Soviet superpower, Russia is acutely sensitive about its great power status. Moscow has been unwilling to give up its aspirations for a *droit de regard* in its eastern neighbourhood, and would prefer to be surrounded by a belt of neutral and non-aligned states. The return of geopolitical rivalry in Eastern Europe and the 'new normal' of Russian military assertiveness in the Baltic Sea region generates a sense of *déjà vu*, even if the current Cold Peace with Russia lacks the scope and gravity of the Cold War. The Ukraine crisis thus constitutes a caesura in contemporary affairs, signally the end of liberal dreams of a Kantian peace order.

Globalisation and Geopolitics in Europe

The causes of the Ukraine crisis and the 'new normal' lie not simply in the mistakes of the EU and successive U.S. administrations, nor in Russian recidivism and the Machiavellian machinations of Vladimir Putin. Rather, they are to be sought in a series of deep-seated and far-reaching socio-economic, political and cultural trends that have had a differentiated impact on the European security system. The EU and the US have certainly made mistakes, and Russian policy has clearly become increasingly assertive and aggressive as its domestic politics have become more authoritarian, but the policies of both must be assessed in the context of the structural dynamics of the European security system. These structural dynamics are complex and multifaceted, but can best be understood in terms of the 'combined and uneven development' of Europe and Russia in the face of the two key trends shaping the European security system: globalisation and geopolitics.

At the risk of simplifying a complex reality, it can be argued that two structural dynamics having been reshaping the European security system: globalisation and geopolitics. Europe and Russia have been affected by both trends, although their impact has been very uneven and differentiated. Globalisation has had a greater impact, and more far-reaching consequences, in the EU, given the distinctive nature of social and economic relations in the core states of the EU. Globalisation involves deepening economic and financial transnational interactions, facilitated by scientific and technological innovations in transportation and communications. It also generates new social dynamics with greater transnational societal exchanges and multiple identities (regional, national and local), and creates the conditions for the pooling of sovereignty and new forms of multilevel governance.

For some, therefore, globalisation holds out the promise of a post-Westphalian, post-national 'cosmopolitical' regional – if not world – order. Thomas Friedman, for example, describes globalisation as an irresistible force – a tsunami or massive glacis – crushing or eroding national political structures and traditional cultural identities, and creating a frictionless surface for global trade, commerce and economic interactions. Whilst this over-emphasises the impact of globalisation, and underestimates the possibilities to channel, direct and contain these economic flows and interactions, it does point to the emergence of a new global agenda, focused on managing the tensions of globalisation and shaping the framework for global interactions.

This has been reflected in the German government's 2012 'New Players Concept' and the associated notion of the 'networked diplomat', working with the BRICS and other emerging economies to shape the contours of a globalised world. It is also reflected in the EU's 2003 security strategy – *A Secure Europe in a Better World* – that envisaged the formation of a 'rule-based international order' involving 'effective multilateralism' and the rule of law. Globalisation, it was assumed, was creating a more interdependent global economic and financial system, in which the imperatives of economic growth and prosperity would facilitate the spread of liberal values and institutions. The EU's approach to regional security policy thus involved creating 'a ring of well governed countries to the East ... and on the borders of the Mediterranean with whom we can enjoy close and cooperative relations'. For the EU, therefore, its security strategy focused on the dissemination of liberal norms, values and institutions in its neighbourhood, thereby spreading the structural conditions for a Western-designed liberal global order: 'The best protection of a our security is a world of well-governed democratic states. Spreading good governance, supporting social and political reform, dealing with corruption and abuse of power, establishing the rule of law and protecting human rights are the best means of strengthening the international order'.

Russia has also been affected by globalisation, but in a different and more limited way. Since 1991, the Russian economy has become embedded in the global capitalist economy, but given Russia's distinctive political economy – characterised by the dominance of oligarchies and state capitalist structures – the social, political and cultural impact of globalisation has been less marked than in the EU. Russia has therefore followed a different political trajectory, consolidating the nation-state, building a stable and centralised political order, and re-establishing its status as a great power.

Given the uneven impact of globalisation, and the divergent political trajectories of the EU and Russia – and for that matter, the rest of the BRICS – the mistake made by the EU was in assuming that its liberal values were universal values, and that other major powers shared its vision of 'effective multilateralism' and cooperative security. As the European Commission now admits, 'the EU post-Westphalian narrative built around economic strength, soft power and multilateral institutions is colliding with an international environment marked by the return of geopolitics and hard power'. The Ukraine crisis is therefore a wake-up call for Europe, and underlines both the continuing importance of NATO in the European security system, and the need for the EU to develop a more effective and hard-headed security strategy.

The central strategic task facing Europeans is how to combine effective deterrence against further Russian aggression and territorial aggrandizement on the one hand, and diplomatic cooperation to tackle a raft of shared problems including terrorism, nuclear proliferation and conflicts in Middle East on the other. Managing this 'adversarial partnership' with Russia will provide a crucial test of Europe's political cohesion and its capabilities as a strategic actor in its neighbourhood.

EU hakee paikkaansa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisena toimijana

Tuomas Iso-Markku

EU uudistaa parhaillaan ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkansa strategista kehikkoa. Sen kulmakiven on tähän asti muodostanut vuonna 2003 julkaistu Euroopan turvallisuusstrategia, jota vuonna 2008 päivitettiin kevyesti erillisen toimeenpanoraportin muodossa.

Turvallisuusstrategian ja sen täydennysosan painopiste on EU:n kohtaamissa uhissa. Niitä kahdessa dokumentissa mainitaan yhteensä kahdeksan kappaletta: terrorismi, joukkotuhouksien leviäminen, alueelliset konfliktit, toimintakyvyttömät valtiot, järjestäytynyt rikollisuus, tietoverkkouhat, energiansaantiin liittyvät uhat sekä ilmastonmuutos. Suurin osa dokumenteissa mainituista uhista on edelleen ajankohtaisia, vaikka Ukrainan kriisi on monien jäsenmaiden uhka-arvioissa nostanut myös perinteisemmät valtiolliseen suvereniteettiin tai alueelliseen koskemattomuuteen kohdistuvat uhat sekä hybridisodankäynnin edellisten rinnalle.

EU:n turvallisuusympäristössä viime aikoina tapahtuneista muutoksista (Venäjän toimet Ukrainassa, Libyan ja Syyrian sisällissodat sekä niiden kietoutuminen ISIS:n kautta kansainväliseen ja kotoperäiseen terrorismiin jne.) huolimatta EU:n uuden ulko- ja turvallisuuspoliittisen strategian, ”EU global strategy on foreign and security policy”, pääpainon ei tulisi olla uhissa. Sen sijaan strategian tulisi määrittellä, mitkä uhat EU kokee kaikkein keskeisimmiksi ja ennen kaikkea miten unioni aikoo käyttää ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisia välineitään niiden torjumiseksi. Toki strategian tulisi määrittellä EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteita myös laajemmin, sillä unionin ulkoinen toiminta ei tietystikään kierry ainoastaan oletettujen tai olemassa olevien uhkakuvien ympärille.

Vuoden 2003 tilanteeseen verrattuna suurin muutos liittyy EU:n omaan asemaan: usko EU:hun ja sen kykyyn tehdä menestyksellistä – ja merkityksellistä! – ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa on heikentynyt sekä jäsenmaissa että unionin ulkopuolisten tahojen silmissä. Vahvimmin tähän ovat vaikuttaneet pitkittynyt talouskriisi, jäsenmaiden välinen eripura sekä euroskeptisten voimien nousu. Myös EU:n käytössä olevat ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittiset resurssit, jotka usein ovat ennen kaikkea jäsenmaiden resursseja, ovat kutistuneet viime vuosina hallitusten leikatessa ulkosuhteisiin, kehitysyhteistyöhön sekä puolustusmenoihin käyttämiään varoja, usein ilman minkäänlaista keskinäistä koordinoitua.

EU:n omassa asemassa tapahtuneet muutokset tulisi ottaa ulko- ja turvallisuusstrategiassa huomioon: asetetut tavoitteet on suhteutettava käytössä oleviin voimavaroihin. Toisaalta strategian olisi oltava samalla myös riittävän kunnianhimoinen ja alleviivata EU:n olemassa olevia ja potentiaalisia vahvuuksia ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alueella. Vain tällä tavoin unioni voi rikkoa ulkoista toimintaansa tällä hetkellä riivaavan noidankehän ja osoittaa arvonsa jäsenmaille ja EU-kansalaisille. Käytännössä EU:n oman resurssitason ja kunnianhimon asettaminen oikeaan tasapainoon tulee kuitenkin olemaan äärimmäisen haastava tehtävä.

Turvallisuus- ja puolustuspolitiikan paikka ja rooli EU:ssa

Ukrainan kriisi on vahvasti tuonut alueellisen puolustuksen kysymykset takaisin jäsenmaiden turvallisuuspoliittisella agendalle etenkin Venäjän lähialueilla, rajamaissa sekä NATOn sisällä. Tämä on osaltaan voimistanut jo talouskriisin alulle laittamaa kehitystä, jossa jäsenmaat keskittyvät entistä selvemmin oman kansallisen puolustuskykynsä ja omien kansallisten suorituskykyjensä kehittämiseen.

Tämä ei sulje pois puolustusyhteistyötä eri muodoissaan – itse asiassa kiinnostus esimerkiksi kahdenvälisiin ja alueellisiin yhteistyömuotoihin on viime aikoina ollut melko suurta – mutta määrittää kylläkin yhteistyön suuntaa ja reunaehjoja.

Ukrainan kriisi on omalta osaltaan korostanut sekä NATO:n ja EU:n välistä rajalinjaa että osittain myös NATO- ja EU-maiden välistä jakolinjaa. NATOon kuuluvat maat ovat entistä selkeämmin korostaneet oman alueellisen puolustuksensa olevan nimenomaan NATO:n asia. EU:n rooli yhtälössä sen sijaan on huomattavasti epäselvempi.

Sopimusten tasolla myös EU muodostaa turvallisuusyhteisön, jonka jäsenet tukevat toisiaan alueensa puolustamisessa ja joiden välinen yhteistyö voisi johtaa yhteisen puolustuksen syntyyn. Tämä puoli EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta on kuitenkin kiinnostanut vain osaa jäsenmaista – kuten NATOon kuulumatonta Suomea. Ranskan yllättävä päätös aktivoida EU:n keskinäisen avunannon lauseke Pariisin terrori-iskujen jälkeen voi tosin johtaa odottamattomiin kehityskulkuihin tällä osa-alueella. Käytännössä EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan painopiste on tähän asti kuitenkin selkeästi ollut EU-alueen ulkopuolella suoritettavissa kriisinhallintatehtävissä.

Viime vuosina EU on tosin onnistunut laajentamaan toimintakenttäänsä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa ajamalla vahvemmin jäsenmaiden välistä suorituskäyky-yhteistyötä sekä pohtimalla toimia Euroopan puolustusteollisuuden ja -markkinoiden tehostamiseksi ja vahvistamiseksi. Tämä voisi olla sellainen rooli, joka tekee EU:sta myös monien tällä hetkellä omaan kansalliseen puolustukseensa keskittyvien NATO-maiden näkökulmasta kiinnostavan. Toistaiseksi EU-viitekehityksessä tehtävän puolustusyhteistyön tulokset ovat tosin olleet melko vaatimattomia.

Entä kriisinhallinta, joka on toistaiseksi ollut vahvimmin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehitystä ohjaava tekijä? Jos ja kun NATO keskittyy enemmän perinteisiin alueellisen puolustuksen tehtäviinsä, voi EU:lle syntyä paitsi tilaa myös painetta kantaa suurempaa vastuuta kriisinhallinnan alueella. Sitä lisäävät tietysti omalta osaltaan myös lähialueen kriisit. Esimerkiksi pakolaismäärien kasvun seurauksena on EU:ssa ja jäsenmaissa puhuttu paljon tarpeesta puuttua pakolaisuuden alkusyihin. Kriisinhallinta on luonnollisesti yksi keskeisistä EU:n käytössä olevista instrumenteista puuttua näihin syihin. Se on myös yksi alue, joka kuuluu – tai ainakin voisi kuulua – EU:n suuriin vahvuuksiin, unioni kun voi useita toimijoita (esim. NATO, Afrikan unioni) tehokkaammin yhdistellä erilaisia politiikkainstrumentteja.

Toisaalta jäsenmaiden kyky ja halu panostaa kriisinhallintaan on tällä hetkellä jonkinlainen kysymysmerkki. Monet jäsenmaat ovat viime vuosina olleet mukana sotilasoperaatioissa, joiden tulokset ovat olleet vaihtelevia (Afganistan) tai jopa varoittavia (Irak ja Libya), mikä saattaa osaltaan vaikuttaa niiden asenteisiin. Tarve säästää puolustusbudjeteissa ja toisaalta halu keskittää resursseja alueelliseen puolustukseen eivät myöskään ole omiaan lisäämään jäsenmaiden intoa. Niinpä esimerkiksi Suomi on leikkaamassa sotilaallisen kriisinhallintabudjettiaan, vaikka puolustusmäärärahoja muuten on tarkoitus nostaa. Voikin olla, että monet EU-operaatiot ovat lähitulevaisuudessa luonteeltaan pieniä koulutusoperaatioita tai kohdealueen kapasiteettien vahvistamiseen tähtääviä operaatioita.

Vaikka NATO:n ja EU:n välillä tällä hetkellä näyttää kulkevan melko selkeä jakolinja, on Euroopan turvallisuusympäristöä tarkastellessa syytä kysyä, kuinka tarkoituksenmukainen tämä jako on. Euroopan tämänhetkiset turvallisuushaasteet ovat siinä määrin monisyisiä, että niiden yksiselitteinen kategorisoiminen (alueellinen puolustus vai kriisinhallinta, sisäisen turvallisuus vai ulkoinen turvallisuus) on usein hankalaa. Lisäksi monet turvallisuushaasteet ovat tietysti myös sellaisia, että ne eivät kuulu ns. kovan turvallisuuden piiriin ollenkaan. Myös nämä asiat tulisi ottaa huomioon EU:n roolia pohdittaessa.

Myyttien maailmasta politiikan asialistalle: EU sotilaallisen voiman käyttäjänä

Tommi Koivula

Kuluvan vuoden maaliskuun 8. päivänä saksalaislehti *Die Welt am Sonntag* julkaisi Euroopan komission puheenjohtaja Jean-Claude Junckerin laajan haastattelun. Junckerin mukaan Eurooppa on viime aikoina menettänyt valtavan määrän arvostusta, eikä sitä oteta kansainvälisessä politiikassa riittävän vakavasti. Hän jatkoi toteamalla, että Euroopan unionin tulisi perustaa oma armeija, jotta se voisi osoittaa Venäjälle olevansa vakavissaan eurooppalaisten arvojen puolustamisessa. Junckerin mukaan oma armeija mahdollistaisi Euroopalle ”kyvyn reagoida uskottavasti”, mikäli EU:n jäsenvaltio tai unionia lähellä oleva valtio joutuisi sotilaallisen uhan kohteeksi (Die Welt 8.3.2015).

Miten Euroopan unionin pitäisi suhtautua omaan sotilaalliseen voimaansa? Pitäisikö Euroopan unionin käyttää aktiivisemmin sotilaallista voimaa ollakseen uskottava maailmanpolitiikan toimija?

Vastoin yleistä käsitystä Euroopan unionin jäsenvaltiot eivät ole erityisen rauhanomaisia kansainvälisissä suhteissaan. Vaikka sotilaallista voimankäyttöä ei mainittavammin harjoiteta Euroopan alueella (poislukien kriisinhallintaoperaatiot entisen Jugoslavian alueella), miltei jokaisella unionin jäsenvaltiolla on viimeaikaista kokemusta kolmansissa maissa toimeenpannuista sotilasoperaatioista.

Tyypillisimmin eurooppalainen sotilaallinen voimankäyttö tapahtuu osana monikansallista koalitiota: viimeaikaisia esimerkkejä tästä ovat mm. Afganistanin ISAF-operaatio, johon on osallistunut 24 EU:n jäsenvaltiota, *Iraqi Freedom* -operaatio, johon lähetti joukkojaan 15 EU-maata, kampanja Muammar Gaddafin hallintoa vastaan Libyassa (toimeenpanijana 11 EU-maata) ja edelleen jatkuva operaatio ISIS-järjestöä vastaan Syyrian ja Irakin alueella. Toisaalta – erityisesti suurempien jäsenmaiden tapauksessa – sotilaallinen voimankäyttö on suhteellisen arkipäiväistä myös itsenäisesti toimeenpantuina kansallisina interventioina. Esimerkkejä tästä ovat mm. Ison-Britannian interventio Sierra Leoneen vuodesta 2000 alkaen ja Ranskan viimeaikaiset operaatiot Norsunluurannikolla, Malissa ja Keski-Afrikan tasavallassa.

Myös Euroopan unionin puitteissa on 1990 -luvun lopulta alkaen kehitetty sotilaallisia rakenteita, suorituskykyä ja toimeenpantu joukko sotilaallisia ja siviilikriisinhallintaoperaatioita EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) puitteissa. Kuitenkin jäsenvaltioiden sotilaallisen voimankäytön kanavointi EU:n viitekehykseen on osoittautunut monella tapaa arkaluontoiseksi ja ristiriitaisiksi tunteita herättäväksi kysymykseksi.

Tätä EU:n sotilaallisen ulottuvuuden ja voimankäytön sensitiivisyyttä on selitetty tutkimuskirjallisuudessa monin tavoin. Esille on nostettu esimerkiksi unionin historia ja erityisluonne ennen kaikkea taloudellisena järjestönä, samoin kuin monikansallisen päätöksenteon vaivalloisuus sekä puolustusliitto Naton keskeinen rooli useimpien EU-jäsenvaltioiden puolustuksessa. Edelleen jäsenvaltioiden geopoliittisten asetelmien heterogeenisyys on nähty EU:n puolustuspolitiikkaa hidastavana tekijänä unionin koostuessa niin suurista kuin pienistä jäsenvaltioista, merenranta- ja sisämaavaltioista, sotilaallisesti liittoutuneista ja liittoutumattomista, välimerellisistä, atlanttisista, Venäjää lähellä sijaitsevista valtioista jne. (Bailes 2010: 10).

Viittaaminen jäsenmaiden heterogeenisyyteen tai olemassa olevien instituutioiden rooliin ei kuitenkaan tyhjentävästi selitä unionin jännittyneitä suhteita omaan sotilaalliseen ulottuvuuteensa – mukana näyttää olevan myös jotakin vaikeammin hahmotettavaa ja luonteeltaan pikemminkin ääneen lausumatonta ja rivien välistä luettavaa.

Kysymys siitä, missä määrin tai millä tavoin unionin voimankäyttöä koskeva keskustelu heijastaa Euroopan unioniin liittyviä uskomuksia, olettamuksia ja myyttejä on vaikeasti operationalisoitavissa ja se onkin jäänyt vähemmälle huomiolle EU:ta koskevassa tutkimuskirjallisuudessa. Kuitenkin esim. Manners (2010) nostaa esille joukon eurooppalaiseen projektiin liittyviä pitkäkestoisia ja voimakkaita myyttejä, joiden hän katsoo vaikuttaneen eurooppalaiseen integraatioprosessin muotoutumiseen. Niin kirjallisuudessa, poliittisessa puheessa kuin kansalaismielipiteissäkin unioni näyttäytyy usein esimerkiksi ”rauhanprojektina”, jonka katsotaan saaneen innoituksensa tärkeimpien jäsenvaltioiden keskinäisten sotien syklin katkaisemisesta. Unioni nähdään usein myös ”siviilivaltana” tai normatiivisena toimijana, joka nojaa kansainvälisessä toiminnassaan ensisijaisesti ei-sotilaallisiin instrumentteihin ja jonka toiminnan katsotaan olevan perinteisiä valtioiden vahvemmin normatiivisten periaatteiden ohjaamaa. Toisaalta unionin historiassa on myyttien näkökulmasta tarkasteltuna myös epäjatkuvuuksia, kuten varhaisen Kylmän sodan aikana lanseerattu, mutta myöhemmin marginaaliin jäänyt ajatus Euroopasta ”kolmantena voimana” supervaltojen välillä.

Jännitteiseksi EU:n sotilaallisen ulottuvuuden tarkastelun myyttien valossa tekee se, että kirjallisuudessa ja jokapäiväisessä keskustelussa sotilaallisen voiman käyttö nähdään usein myös jonkinlaisena myyttisenä siirtymäriittinä (*rite de passage*) kohti ”kypsää” tai ”todistettua” kansainvälistä toimijuutta. Tämän itsepintaisen myytin valossa vasta sotilaallinen konflikti on ikään kuin todellinen testi tai koettelemus, josta valtion tai muun toimijan täytyy riittävällä tavalla suoriutua rakentaakseen identiteettiään. Tämäkin myytti näyttää osaltaan vaikuttavan käsityksiimme eurooppalaisesta projektista (Van Ham 2008; Wæver 1997: 71).

Keväällä 2016 julkaistavassa monografiassani *The European Union and the Use of Military Force: Uncovering the Myths* (Ashgate) tarkastelen Euroopan unionin puhuntaa omasta sotilaallisesta voimankäytöstään ja pyrin samalla hahmottelemaan aiheeseen liittyvän eurooppalaista puheavaruutta juuri tällaisten pinnan alla olevien keskustelun tasojen ja virtausten kautta.

Tutkimuksessa EU:n sotilaallista voimankäyttöä lähestytään kolmen erityyppisen aineiston valossa. Ensinnäkin EU:n suhdetta itseensä sotilaallisen voiman käyttäjänä tarkastellaan korkean tason puolustusta käsittelevissä julkilausumissa vuodesta 1992 vuoteen 2015. Toiseksi samaa teemaa tutkitaan neljän EU kriisinhallintaoperaation yhteydessä julkistetun viestintä- ja tiedotusaineiston valossa. Kolmannen ja edeltävistä poiketen epävirallisen osan työn empiiristä aineistoa muodostavat viisi eri eurooppalaisten ajatuspajojen YTPP:n tulevaisuutta koskevaa raporttia vuodesta 2004 vuoteen 2009. Yhdessä edellä mainittu aineisto muodosti pohjan diskurssianalyttiselle tarkastelulle, jossa luodattiin virallisia ja eriasteisesti vaihtoehtoisia tai marginaalissa olevia käsityksiä EU:n sotilaallisesta luonteesta.

Aineiston analyysin valossa EU:n sotilaallista voimankäyttöä koskeva puheavaruus on ennen kaikkea sisäisesti epävakaa ja epäkoherentti: tarkasteltaessa korkean tason politiikka-asiakirjoja unionin suhtautuminen oman sotilaallisen ulottuvuutensa kehittämiseen näyttää olleen altis muutoksille kunnianhimoisten tavoitteiden ja täytäntöönpanon kysymysten ja vähäisemmän mielenkiinnon ajanjaksojen vuorotellessa. Karkeasti ottaen dynaamisin vaihe YTPP:n kehittämisessä ajoittui 1990-luvun lopulta Euroopan turvallisuusstrategian luomiseen saakka vuonna 2003, minkä jälkeen mielenkiinto aihetta kohtaan näyttää vähentyneen ja ilmapiiiri käyneen YTPP:n tulevaisuuden suhteen pessimistisemmäksi. EU:n kriisinhallintaoperaatioihin liittyvä virallinen retoriikka puolestaan näyttää olevan vaivalloista tasapainoilua sotilaallisen uskottavuuden korostamisen sekä laajempien ja samalla epämääräisempien vakauttamis- ja managerointidiskurssien välimaastossa.

Virallisaineiston häilyvyys korostuu, kun sitä verrataan epävirallisissa think tank-raporteissa esitettyihin argumentteihin: niissä unionin sotilaallisen voimalle sovitetaan eksplisiittisemmin määriteltyjä rooleja ulottuen humanitaarisesta ja ihmisoikeuspainotteisesta suojelutoiminnasta aina perinteisen suurvallan kaltaiseen sotilaallisen repertuaarin kehittämiseen.

Toisaalta EU:n sotilaallista puheavaruutta voi tarkastella myös sen sisältämien uhkakäsitysten kautta. Tällöin esille nousee EU:n uhkapuheen abstrakti ja ei-toimijamainen luonne: unionitasolla määritellyt uhkat ovat intentionaalisten toimijoiden sijaan abstrakteja prosesseja, kuten terrorismi, valtioiden hajoaminen tai järjestäytynyt rikollisuus. Tällaisen uhkapuheen viittauskohde näyttää viime kädessä olevan riskiyhteiskuntateoretisoinnille ominainen tasapainotila ja sen vaaliminen: EU-aineistoissa uhkat nähdään ennen kaikkea häiriönä pikemminkin kuin tietoisien toiminnan seurauksena.

Merkillepantavaa EU:n sotilaallisen voimankäytön puheavaruudessa on myös erilaisten unionin sisäisten funktioiden korostuminen. Ulkoihin uhkiin kohdistuvaa rationaalista instrumenttia voimakkaammin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka näyttääkin olevan eurooppalaisen identiteetikeskustelun foorumi, jolla unioni määrittelee itseään ja tärkeinä pitämiään arvoja. Samalla yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa voi pitää eräänlaisena eurooppalaisen integraation ja eurooppalaisen strategisen kulttuurin edistymisen mittarina.

Miten näiden löydösten merkitystä ja relevanssia voidaan sitten arvioida?

Kysymys sotilaallisesta voimankäytöstä näyttää olevan EU:ssa eräänlainen sokea piste, jota jäsenvaltioiden on unionitasolla vaikea käsitellä. Tunnusomaista unionin sotilasulottuvuuden kehittymiselle näyttää olevan responsiivisuus yhtäältä ulkoisen maailman asettamille odotuksille ja vaatimuksille ja toisaalta piilevämille eurooppalaista projektia koskeville myyteille ja uskomuksille.

Sotilaallisen ulottuvuuden sisäinen ristiriitaisuus ja epämääräisyys on Euroopan unionin kannalta vahingollinen asiointila. Euroopan unionin jäsenmaiden halu ja kyky sotilaalliseen pakottamiseen niin kriisinhallinnassa kuin aluepuolustuksessa on edelleen kiistanalainen ja EU-maat tulevat itse ylläpitäneeksi tätä unionin luonnetta koskevaa epämääräisyyttä ja monitulkintaisuutta. Vaikka tulkinnanvaraisuus on mahdollista nähdä myös voimavarana, on syytä korostaa voimakkaammin sen heikentävää vaikutusta EU:n legitimitettiin niin jäsenvaltioiden kuin kansalaistenkin silmissä.

Kysymys EU:n sotilaallisesta ulottuvuudesta ja siihen sisältyvistä implikaatioista tulisikin tehdä näkyväksi ja politisoida sitä purkamalla aihepiiriä ympäröivää tiheää myyttistä kerrostumaa. Niinpä alussa esitettyyn kysymykseen sotilaallisen voimankäytön tarpeellisuudesta Euroopan unionille ei ole itsestään selvää oikeaa vastausta. Sen sijaan tämä kysymys tulisi esittää EU-maiden kansalaisille ja ottaa se osaksi laajempaa eurooppalaista keskustelua.

Lähteet

- Bailes, Alyson (2010). 'NATO and the EU in the North: What is at Stake in Current Strategy Development?' *Lithuanian Foreign Policy Review*, issue: 23/2010, s. 8–28.
- Manners, Ian (2010). 'Global Europa: Mythology of the European Union in World Politics'. *Journal of Common Market Studies*, Vol. 48, No. 1, s. 67–87.
- Van Ham, Peter (2008). *The Power of War: Why Europe Needs It*. Clingendael Diplomacy Papers No. 19. The Hague: Netherlands Institute of International Relations.
- Wæver, Ole (1997). 'Imperial Metaphors: Emerging European Analogies to Pre-Nation-State Imperial Systems'. Teoksessa Ola Tunander, Pavel Baev and Victoria Ingrid Einagel (toim.), *Geopolitics in Post-Wall Europe: Security, Territory and Identity*. London: Sage, s. 59–93.
- Die Welt* March 8, 2015. 'Halten Sie sich an Frau Merkel. Ich mache das!'

Tieteestä talouskasvuun: Euroopan unionin tiedepolitiikan tarina

Veera Mitzner

Euroopan unionista on tullut keskeinen tiedepoliittinen toimija. Unionin käynnissä oleva rahoitusohjelma Horisontti 2020 rahoittaa vuosina 2014–2020 tutkimusta Euroopassa lähes 80 miljardilla eurolla. Vaikka suhteessa kansalliseen tutkimusrahoitukseen EU:n osuus on verrattain pieni, leikkaukset jäsenmaiden budjetteihin on saanut yhä useamman tutkijan kääntymään unionin puoleen: Horisontti 2020-rahoituksen hakijoista jopa 40 prosenttia on ensikertalaisia. Samalla EU:n rahoituksen saamisesta on tullut meriitti. Esimerkiksi nuorille tutkijoille suunnatut Marie Curie- ja ERC-ohjelmat (Starting Grants) ovat hyvin haluttuja ja laajalti arvostettuja.

Muutos on ollut nopeaa. Vuonna 1984 lanseeratun ensimmäisen puiteohjelman budjetti oli vaivaiset 3.3 miljardia ecua, ja ennen vuoden 1986 Euroopan yhtenäisasiakirjaa EU:n edeltäjäorganisaatiolla Euroopan yhteisöllä (EY) ei ollut edes varsinaista juridista kompetenssia tiedepolitiikan alalla. Vuosien 1951 ja 1958 Pariisin ja Rooman sopimukset mainitsivat tieteellisen tutkimuksen vain kolmella sektorilla (ydinenergia, maatalous, sekä hiili- ja teräs). Tutkimusta pian poliittiseen kriisiin ajautuneessa Euroopan atomienergiayhteisössä Euratomissa lukuun ottamatta yhteisön toiminta näillä sektoreilla oli pitkään lähes olematonta. Mitä siis tapahtui? Miten EY/EU:sta tuli kiinteä osa eurooppalaista tutkimusmaisemaa?

Palataan vuoteen 1963. Tuolloin järjestettiin OECD:n ensimmäinen tiedeministerikokous Pariisissa. Paikalla tosin ei ollut montakaan varsinaista tiedeministeriä, sillä Länsi-Euroopan maiden institutionaaliset rakenteet tieteellisen tutkimuksen tukemiseen olivat vielä varsin heikot. Valtion rooli tieteen kentällä nähtiin ennen kaikkea kulttuurin, koulutuksen ja puolustuspolitiikan näkökulmasta. OECD:n ja sitä edeltäneen OEEC:n käsitys valtion ja tieteen suhteesta oli kuitenkin toisenlainen. Amerikkalaisten taloustieteilijöiden innoittamana organisaation piirissä oli jo joitakin vuosia pohdittu tieteellisen tutkimuksen merkitystä talouskasvun edistäjänä. Ministerikokouksen osallistujille jaettu OECD:n raportti esitti näiden päätelmien lopputuloksen suurin sanoin: ”Selvä johtopäätös on, että suuri osa edistyneiden maiden talouskasvusta johtuu tieteellisen tutkimuksen tuottamasta tiedosta ja siihen kuuluvasta materiaalisesta pääomasta.” Näin ollen oli syytä panostaa tiedepolitiikkaan kansallisen talouspolitiikan osana.

Tieteen kytkeminen talouskasvuun herätti eurooppalaisten päättäjien välittömän kiinnostuksen OECD:n pohdintoja kohtaan. Maailmansodista toipuvassa Euroopassa talouskasvusta oli nopeasti tullut poliittisen vakauden tae sekä edistyksen ja kehityksen mittari. Kasvupolitiikka kytkeytyi paitsi kylmän sodan ideologiseen kilpailuun kapitalististen ja sosialististen talousjärjestelmien välillä myös kansallisiin hyvinvointivaltioprojekteihin: valtion velvollisuuksien radikaali laajentuminen edellytti ekspansiivista budjettia. Kasvun lähteille riitti kysyntää.

On mielenkiintoista, että OECD:n kokouksessa Pariisissa paikalla olivat myös Euroopan komission edustajat. Vuonna 1963 EY oli vain kuuden jäsenmaan organisaatio, joka toiminta keskittyi ennen kaikkea kauppa- ja maatalouspolitiikkaan. Komissio oli kuitenkin kiinnostunut OECD:n keskusteluista, ja alkoi pian kehittää ajatusta eurooppalaisesta tiedepolitiikasta. Osin juridisista rajoitteista johtuen aloitteet kytkettiin alusta alkaen tiiviisti talouskasvun tavoitteeseen.

Viisi vuotta myöhemmin EY:ssä tehtiin kaksi merkittävää, yhteisen tiedepolitiikan kehitykseen sittemmin merkittävästi vaikuttanutta päätöstä: tutkimukselle omistetun komission pääosaston perustaminen ja ensimmäisen EY-tiedeministerien kokouksen koollekutsuminen loivat lujan institutionaalisen perustan, jolle yhteisön toiminta saattoi jatkossa nojata. Vaikka komissio toimi tässä keskeisenä aloitteentekijänä, tärkeitä avauksia tuli myös jäsenmaista. Esimerkiksi Ranska ehdotti vuonna 1965 yhteisen tiedepolitiikan luomista.

Niin jäsenmaissa kuin komissiossakin 1960-luvun keskustelua hallitsi huoli teknologiakuilusta Länsi-Euroopan ja Yhdysvaltojen välillä. Eurooppalaisten koettiin olevan jäämässä auttamattomasti jälkeen läntisestä supervallasta, jonka panostukset tutkimukseen näyttäytyivät ylivertaisina. Näin jälkeempäin tämä paniikki voi tuntua oudolta: 1960-luvulla osa Länsi-Euroopan talouksista kasvoi nopeammin kuin Yhdysvaltain talous. Myös tiedebudjetit Euroopassa paisuivat huimaa vauhtia. Debatti liittyikin transatlanttisten suhteiden ja maailmantalouden muutokseen. Taloudellisesti vahvistuneiden Länsi-Euroopan maiden pyrkimys kasvattaa taloudellista ja poliittista liikkumavaraansa suhteessa Yhdysvaltoihin, sekä tiedon ja talouden roolin korostuminen kansainvälisissä suhteissa muovasivat poliittista agenda. Osansa keskustelussa oli myös OECD:n tilastoilla, jotka ensimmäistä kertaa osoittivat eroavaisuuksia maiden satsausten välillä.

Polku kohti EY:n tiedepoliittikkaa osoittautui kiviseksi. Viime kädessä jäsenmaat olivat haluttomia luopumaan vallasta alueella, josta kansallisen suvereniteetin katsottiin osin riippuvan. Toisaalta tutkimusyhteistyötä jo tehtiin lukuisissa muissa eurooppalaisissa organisaatioissa, joissa päätösvalta pysyi tiukasti joko kansallisten hallitusten tai tutkijayhteisöjen käsissä. Kuvaavaa on että 1970-luvulla kaksi komission aloitetta EY:n tutkimusyhteistyöstä luisui yhteisön ulkopuolisiksi, yleiseurooppalaisiksi hankkeiksi: Vuonna 1971 luodusta COSTista tuli löyhästi hallinnoitu ja maantieteellisesti laaja hallitustenvälinen organisaatio, kun taas kolme vuotta myöhemmin perustettu European Science Foundation (ESF) syntyi tiedeyhteisön itsenäisenä lapsena.

OECD:n innoittamalla keskustelulla ja sitä seuranneilla aloitteilla EY:n tiedepoliittisen kompetenssin laajentamiseksi oli kuitenkin kauaskantoisia seurauksia. 1960-luvun aikana syntyi vahva diskurssi, jota vakavasti eivät huojuttaneet edes 1970-luvun alun teknologiakritiikki ja huolet kasvun rajoista. Hallitusten piirissä talouskasvu säilyi keskeisenä poliittisena tavoitteena, johon tiede edelleen ymmärrettiin avaimeksi. EY:n laajentuessa ja vahvistaessa asemaansa eurooppalaisen politiikan kentällä yhteisön tiedepoliittinen toiminta alkoi näyttäytyä yhä luontevammalta. Muutoksen ytimessä olivat sekä komission tutkimuksen pääosasto että sen yhteydessä kokoontuneet lukuisat kansallisesti riippumattomien eksperttien ja jäsenmaita edustavien virkamiesten komiteat ja työryhmät, joista vähitellen muodostui niin kutsuttu episteeminen yhteisö.

1980-luvun alussa EY:n koettiin olevan syvässä kriisissä. Jäsenmaita ravistelivat jatkuvat talousongelmat, toisaalta poliittiset erimielisyydet vaikeuttivat eurooppalaista yhteistyötä. Maailmantalouden muutos oli nyt ilmeinen ja pakottava. Kansainvälisen kaupan vapautuminen oli kiristänyt kilpailua, jota teknologian kehitys ja erityisesti informaatioteknologian vallankumous kärjistivät entisestään. Kahden vuosikymmenen takainen pelko teknologiakuilusta Länsi-Euroopan ja Yhdysvaltojen - sekä nyt myös Japanin - välillä palasi.

Euroopan komissiolla oli vastaus näihin haasteisiin: yhteinen tutkimuspolitiikka auttaisi valtioita yhdistämään voimavarojaan ja parantamaan kilpailukykyään. Argumentit olivat pitkälti samat kuin ennenkin, mutta kansallisten strategioiden osoittautuminen riittämättömiksi ja nyt kiistattomasti muuttuneet kansainväliset olosuhteet antoivat niille uudenlaista uskottavuutta. Ensimmäinen puiteohjelma (1984–1987) seurasi mittavia teknologiahankkeita (ESPRIT, RACE), jotka niin jäsenmaiden kuin tutkijoidenkin piirissä saivat suopean vastaanoton. Seuraavina vuosikymmeninä EY/EU:n tutkimusbudjetti systemaattisesti paisui. Vähitellen toimintaa laajennettiin myös humanistisille ja yhteiskuntatieteellisille aloille, jotka alun perin olivat saaneet vähän huomiota.

Silmiinpistävää 1980-lukua seuranneissa keskustelussa on diskursiivinen jatkuvuus: aivan kuten kaksi vuosikymmentä aikaisemmin, yhteistä tutkimuspolitiikkaa markkinointiin tienä vaurauteen. Vielä Horisontti 2020 -ohjelman virallisilla verkkosivuilla hankkeen kerrotaan olevan ennen kaikkea väline talouskasvun ja kilpailukyyn parantamiseen. Jopa teknologiakuilu jatkaa kummitteluaan komission julkilausumissa.

Edellä kuvatusta voimme tehdä kolme johtopäätöstä. Ensiksi, empiirinen tutkimus haastaa tulkinnat Euroopan integraatiosta yksinomaan hallitustenvälisten päätösten eteenpäin viemänä prosessina. Tiedepolitiikan kehitys oli asteittaista ja tapahtui suurten neuvottelujen varjossa, vahvan poliittisen diskurssin ja institutionaalisen jatkuvuuden kannattelemana. Ilman OECD:n tiedepolitiikka-konseptin vähittäistä sementoitumista ja komission ja sen luomien komiteoiden ja työryhmien piirissä muodostunutta yhteisymmärrystä yhteistä tutkimuspolitiikkaa olisi ollut vaikea toteuttaa.

Toiseksi, EU ei kehittynyt tyhjiössä vaan se sai muotonsa osana Euroopan integraation laajempaa kenttää, jota muovasivat monet institutionaaliset toimijat. Ajatus tieteestä talouskasvun lähteenä saapui OECD:n piiristä, joskin EY/EU:ssa tämä uusi konsepti valtion ja tieteen suhteesta sai vahvimman ilmaisunsa. Samalla yhteisöstä tuli sen keskeinen vakiinnuttaja ja edistäjä, jolla oli vaikutusta muihin eurooppalaisiin toimijoihin. Toisaalta vaihtoehtoisten eurooppalaisten yhteistyöfoorumien olemassaolo vähensi painetta EY:n toiminnan laajentamiseen. Tutkimuspolitiikka tulisi osaksi EY:n agendaan toden teolla vasta, kun yhteisöstä oli muodostumassa Euroopan integraation kiistaton ydin. Se oli kiinteä osa EY:n uutta poliittista agenda, joka vakiintui 1980-luvun puolivälin yhteismarkkinaprojektin myötä.

Kolmanneksi, on syytä muistaa että oletukset, joille EU:n nykyinen toiminta nojaa, syntyivät kiistanalaisina käsityksinä ainutlaatuisissa historiallisissa olosuhteissa. 1960- ja 1970-luvun debateissa tieteellisen tutkimuksen ja talouskasvun kytkös haastettiin useaan otteeseen, samoin pyrkimys perustaa valtion rooli tieteen edistäjänä yksinomaan taloudellisiin laskelmiin. Valtion ja tieteen suhde muuttuu ja elää. Tätä suhdetta olisi syytä tarkastella kriittisesti pitkästä ajallisesta perspektiivistä, sillä sokeus menneelle jättää nykyisyyden vangiksi.

Veera Mitzner viimeistelee väitöskirjaansa (European University Institute, 2013) perustuvaa kirjaa *Research for Growth: The Contested Origins of European Union Research Policy*.

Ulkopolitiikkaa norsunluutornista

CHRISTER PURSIAINEN & TUOMAS FORSBERG

Nyt saatavilla kirjakaupoista ja verkkokaupoista!
Syvälle luotaava perusteos ulkopoliittikan tutkimuksen teorioista ja koulukunnista,
joka kuuluu jokaisen kansainvälistä politiikkaa harrastavan kirjahyllyyn.

Teorioita on havainnollistettu lukuisilla käytännön esimerkeillä
ulkopolitiikan tapahtumista ja ilmiöistä.

Chan Puma House Oy

Tampere 2015

442 sivua, kovat kannet, runsas kuvitus

www.chanpuma.com

Nyt!

CHANPUMAHOUSE

KATSE
F I S A

Kirjoittajat

Adrian Hyde-Price

Professori
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs Universitet

Tuomas Iso-Markku

Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Tommi Koivula

Erikoistutkija
Maanpuolustuskorkeakoulu

Veera Mitzner

Vieraileva tutkija
Columbia University
Princeton University